

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti

KLASA: 114-02/25-04/03

URBROJ: 251-73/02-26-2

Zagreb, 12. siječnja 2026.

Izv. prof. dr. sc. Dario Nikić Čakar, dekan

PREDMET: Mišljenje o sukladnosti djelovanja izv. prof. dr. sc. Borisa Havela s načelima i pravilima Etičkog kodeksa
- odgovor, dostavlja se

Poštovani,

obavještavamo Vas da je Etičko povjerenstvo Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu (dalje: Povjerenstvo) na svojoj XIII. i XIV. sjednici pod točkom 1 razmotrilo Vaš zahtjev za davanje mišljenja (dalje: Zahtjev) zaprimljen 9. prosinca 2025., a koji ste dostavili u cilju dobivanja mišljenja Povjerenstva o „sukladnosti djelovanja izv. prof. dr. sc. Borisa Havela s načelima i pravilima primjenjivog Etičkog kodeksa“. Riječ je o komentaru koji je prof. Havel objavio na svom profilu na društvenoj mreži X, a vezan za gospođu Maju Sever.

Nakon što je provelo postupak i detaljno raspravilo slučaj, Povjerenstvo je donijelo

MIŠLJENJE

da je prof. Boris Havel svojom objavom povrijedio više načela i pravila Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (dalje: Kodeks). Konkretno, povrijeđena su načela jednakosti i pravednosti iz čl. 7.1. u dijelu „isključivanja svake diskriminacije“, načelo profesionalnosti iz čl. 9.1. u dijelu „slijeđenja načela djelovanja“ i načelo o „verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji“ iz čl. 9.4., a posebno u vezi načela o „izvansveučilišnim djelatnostima“ i „ugledu Sveučilišta“ iz čl. 9.3. Navedena načela povrijeđena su izravno ili posredno, time što je došlo do povrede pravila o neprihvatljivim ponašanjima člana sveučilišne ili akademske zajednice, a vezano za diskriminaciju temeljenu na spolu i tjelesnom izgledu (čl. 11.1.). Prof. Havel, pri tom, nije povrijedio čl. 27.2.G. Kodeksa o „stvaranju dojma sveučilišnoga autoriteta“.

Ovo je Mišljenje doneseno konsenzusom nakon usuglašavanja i jednoglasno je prihvaćeno od strane svih članova Povjerenstva koji su sudjelovali u radu XIV. sjednice Povjerenstva, bez izdvojenih mišljenja.

OBRAZLOŽENJE

Provedba postupka

Povjerenstvo je zaprimilo Zahtjev 9. prosinca 2025. Na sjednici Povjerenstva 15. prosinca 2025., u radu koje je sudjelovalo pet od sedam članova odnosno članica Povjerenstva, jednoglasno je donesena odluka da se pokrene postupak davanja mišljenja u opisanom slučaju, utvrdilo načela i pravila Kodeksa

koja su potencijalno mogla biti povrijeđena spornom objavom te dogovorilo traženje očitovanja aktera. Povjerenstvo je procijenilo da je Zahtjev dostatno opisan i dokumentiran, pa stoga nije bilo potrebe tražiti od podnositelja pojašnjenje ili dopunu Zahtjeva. Predsjednik Povjerenstva je u narednim danima zatražio očitovanje gospođe Maje Sever o tome je li u trenutku sporne objave bila članica sveučilišne ili akademske zajednice (očitovanje zaprimljeno 16. prosinca 2025.), a od prof. Borisa Havela očitovanje o cijelom slučaju i navedenim potencijalnim povredama Kodeksa (očitovanje zaprimljeno 30. prosinca 2025.). Na svojoj XIV. sjednici održanoj 12. siječnja 2026. Povjerenstvo je raspravilo meritum slučaja i donijelo ovo Mišljenje. Na sjednici je sudjelovalo šest od sedam članova Povjerenstva, a Mišljenje je, nakon usuglašavanja, doneseno jednoglasno, bez izdvojenih mišljenja.

Očitovanja aktera

Gospođa Maja Sever u svom očitovanju od 16. prosinca 2025. izjasnila se da u trenutku sporne objave nije bila članica sveučilišne odnosno akademske zajednice.

Prof. Boris Havel u svom očitovanju od 30. prosinca 2025. smatra da svojom objavom nije povrijedio niti jedno načelo ili pravilo Etičkog kodeksa te da „... sporna objava predstavlja vrijednosni, satirični komentar u privatnoj sferi, iznesen u kontekstu javnog društveno-političkog događaja, bez ikakve povezanosti s nastavnim, znanstvenim ili institucionalnim djelovanjem te bez ugrožavanja ugleda akademske zajednice.“ Ističe da „[o]bjavom nije ostvarena diskriminacija po bilo kojoj osnovi, uključujući spol ili tjelesni izgled, nije narušen dignitet pojedinca niti je ugrožen ugled akademske zajednice, niti se radi o ponašanju koje bi bilo nespojivo s temeljnim vrijednostima slobode mišljenja i izražavanja koje Sveučilište promiče.“ Prema prof. Havelu riječ je o „trivijalnim“ razlozima za podnošenje Zahtjeva o „marginalnoj objavi“ „... koja predstavlja prenošenje satirične, kolokvijalne izjave treće osobe u kontekstu javnog društveno-političkog događaja ...“.

Nadalje, prof. Havel smatra da ne postoji „... ozbiljna, razumna i etički relevantna osnova za pokretanje postupka zbog sporne objave ...“ te je iznio stav „... da je zahtjev za davanjem mišljenja trebao biti odbačen već u početnoj fazi, upravo zbog očite trivijalnosti navoda.“ Prof. Havel također smatra „... da je sam zahtjev dekana za davanje mišljenja Etičkom povjerenstvu proceduralno manjkav, budući da nije u skladu s člankom 33. stavkom 5. Etičkog kodeksa“, jer nije uspio „... točno i precizno opisati načelno etičko pitanje o kojem je riječ i/ili konkretne okolnosti slučaja i ponašanje za koje se traži ocjena sukladnosti s načelima i pravilima Etičkog kodeksa.“ Kako u Zahtjevu „... nije navedeno niti jedno konkretno načelo ili pravilo Etičkog kodeksa za koje bi se tvrdilo da je povrijeđeno, niti je formulirano jasno etičko pitanje“, prof. Havel smatra da takav Zahtjev „... ne ispunjava ni minimalne standarde određenosti potrebne za pokretanje postupka pred Etičkim povjerenstvom.“

Prof. Havel drži „... da se ovaj slučaj u relevantnoj stručnoj i društvenoj javnosti ne percipira kao etički prijeporan, već kao problematičan pokušaj ograničavanja slobode izražavanja.“, te „... da pokretanje ovakvog postupka predstavlja presedan u suvremenoj hrvatskoj akademskoj praksi, kakav se teško može opravdati standardima akademskih sloboda koje Fakultet političkih znanosti i Sveučilište u Zagrebu deklarativno i normativno štite“. Smatra da „[n]astavak postupanja u ovom smjeru nosi realnu opasnost ozbiljne štete ugledu Fakulteta kao prostora slobodne, pluralne i kritičke javne rasprave.“

Očitovanje prof. Havela sadrži i druge ocjene o motivima i inicijativama za pokretanje postupka i reakcijama dijela akademske zajednice. Kako je riječ o ocjenama djelovanja koje se dogodilo nakon

sporne objave i *post-festum* nije moglo utjecati na spornu objavu ili motive za spornu objavu, Povjerenstvo ih nije smatralo relevantnima za slučaj i nije posebno razmatralo.

Utvrđivanje činjenica, njihova interpretacija iz aspekta Etičkog kodeksa i procesni prigovori iz očitovanja

U svom Zahtjevu od 9. prosinca 2025. podnositelj je zatražio od Povjerenstva „... mišljenje o sukladnosti djelovanja izv. prof. dr. sc. Borisa Havela s načelima i pravilima primjenjivog Etičkog kodeksa.“ Povjerenstvo je utvrdilo da je dekan Fakulteta političkih znanosti, prema odredbi iz čl. 33. st. 2. Kodeksa, jedan od ovlaštenih podnositelja Zahtjeva Povjerenstvu.

Iz Zahtjeva je vidljivo da podnositelj spornim djelovanjem smatra događaj u kojem je, tvrdi, „[z]aposlenik Fakulteta izv. prof. dr. sc. Boris Havel na svojem profilu na društvenoj mreži X, osvrćući se na skup Ujedinjeni protiv fašizma koji je održan 30. studenog 2025. godine, na diskriminatoran i ponižavajući način uputio uvredljiv komentar o gđi. Maji Sever.“ Zahtjevu je priložena snimka zaslona sa spornom objavom iz koje je vidljivo da ju je objavio prof. Havel 30. studenog 2025. u 19:08 na otvorenom dijelu svog mrežnog profila X. Sporna objava sadrži rečenicu „Vele promatrači sa strane: 'J*b*s skup na kojem je Maja Sever najljepša.'“ koju je formulirao i objavio prof. Havel, kao i fotografiju sa skupa na kojoj se vidi niz sudionika skupa i transparent kojega drži dvoje sudionika s pisanim sadržajem „BALKANSKA FEDERACIJA BEZ DRŽAVA I NACIJA“. Iz priloženog materijala i očitovanja prof. Havela koje nije dovodilo u pitanje, već posredno potvrdilo činjenice o samoj objavi, Povjerenstvo zaključuje da se opisana objava dogodila, a da je autor objave prof. Boris Havel.

Povjerenstvo je, nadalje, utvrdilo da je izv. prof. dr. sc. Boris Havel sveučilišni nastavnik u stalnom radnom odnosu zaposlen na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Time je član sveučilišne i akademske zajednice na kojega se Kodeks odnosi i čije djelovanje i ponašanje podliježe etičkim načelima i pravilima Kodeksa.

Gospođa Maja Sever je poznata hrvatska novinarka, djelatnica javnog medijskog servisa Hrvatske radio-televizije i istaknuta sindikalna i društvena aktivistica, a time i javna osoba. U vrijeme sporne objave Maja Sever nije bila članica sveučilišne odnosno akademske zajednice.

Prigovor prof. Havela iz njegova očitovanja da je Zahtjev proceduralno manjkav i da nije u skladu s čl. 33 st. 5. Kodeksa, jer nije točno i precizno opisao načelno etičko pitanje o kojem je riječ i/ili konkretne okolnosti slučaja i ponašanje za koje se traži ocjena sukladnosti s načelima i pravilima Etičkog kodeksa, niti je naveo konkretno načelo ili pravilo Etičkog kodeksa za koje bi se tvrdilo da je povrijeđeno, te da time ne ispunjava ni minimalne standarde određenosti potrebne za pokretanje postupka pred Etičkim povjerenstvom, Povjerenstvo je odbilo kao neutemeljen. Povjerenstvo je utvrdilo da Zahtjev udovoljava odredbi iz čl. 33., st. 5., toč. b. Kodeksa da „[z]ahtjev za davanjem mišljenja mora biti određen, i mora točno i precizno opisati: ... b. konkretne okolnosti slučaja i djelovanje odnosno ponašanje za sukladnost kojih se s načelima i pravilima Etičkog kodeksa traži mišljenje.“ Povjerenstvo, u tom smislu, nije smatralo potrebnim tražiti od podnositelja dodatna pojašnjenja. Kad je riječ o prigovoru iz očitovanja prof. Havela da u Zahtjevu „... nije navedeno niti jedno konkretno načelo ili pravilo Etičkog kodeksa za koje bi se tvrdilo da je povrijeđeno...“, Povjerenstvo je utvrdilo da je to točno, ali je isto tako dužno upozoriti da je navođenje potencijalne povrede konkretnih načela i pravila Kodeksa mogućnost, ali ne i obveza podnositelja. To jasno proizlazi iz odredbe čl. 33., st. 6. Kodeksa koja glasi: „Uz zahtjev se mogu podnijeti relevantne isprave i materijal, kao i navodi o odredbama

Etičkog kodeksa u vezi s kojima se osobito traži mišljenje.“ Na temelju toga Povjerenstvo nije imalo osnove za odbacivanje Zahtjeva, već je odlučilo po njemu postupati. Na temelju odredbe iz čl. 34., st. 7. Kodeksa koja glasi: „Ako je u zahtjevu zatraženo mišljenje o sukladnosti određenog ponašanja s izričito navedenim odredbama Etičkog kodeksa, etičko povjerenstvo dužno je svoje mišljenje dati o sukladnosti s tim odredbama, no ovlašteno je mišljenje proširiti i na sukladnost ponašanja s drugim načelima i pravilima Etičkog kodeksa.“, Povjerenstvo je samoinicijativno odredilo odredbe Kodeksa koje su potencijalno mogle biti povrijeđene spornim ponašanjem i o tome je zatraženo očitovanje prof. Havela. Konkretno, zatraženo je izjašnjavaње prof. Havela o potencijalnim povredama čl. 7.1., u dijelu isključivanja diskriminacije, čl. 9.1., u dijelu koji govori o potrebi slijeđenja načela u djelovanju člana akademske zajednice (druga rečenica članka), čl. 9.3., čl. 9.4., čl. 11.1. u dijelu o nedopustivosti diskriminacije po osnovi spola i tjelesnog izgleda i čl. 27.2.G.

Povjerenstvo je, nadalje, utvrdilo da sporna objava, pored iskazanog mišljenja i stava o gospođi Maji Sever, sadrži i iskazani stav o ostalim sudionicima skupa, kao i o skupu u cjelini. Iz konteksta je potpuno jasno da je u velikoj mjeri riječ o motivu izražavanja političke ocjene ili stava. Povjerenstvo posebno naglašava da se u davanju ovog Mišljenja ograničilo isključivo na ono što se u Zahtjevu traži – mišljenje o načinu iskazivanja stava prof. Havela o Maji Sever i nije razmatralo ostale aspekte njegova stava iskazane u spornoj objavi. Pretpostavljamo da bi podnositelj, da je držao spornim druge iskazane aspekte sporne objave, primjerice njezinu političku pozadinu ili značenje, i o tome zatražio mišljenje Povjerenstva. Drugim riječima, ostale aspekte stava prof. Havela iskazane u spornoj objavi Povjerenstvo u okviru ovog postupka uzima etički nespornim.

Povjerenstvo smatra nespornim navode iz očitovanja prof. Havela da je riječ o njegovom privatnom mrežnom profilu koji nije povezan s njegovim znanstvenim, nastavnim ili institucionalnim djelovanjem. Međutim, Povjerenstvo nije prihvatilo ocjenu prof. Havela da je samim time riječ o „komentar u privatnoj sferi“. Objave u otvorenom dijelu, pa i privatnih mrežnih profila Povjerenstvo smatra sudjelovanjem u javnom komuniciranju, što za članove sveučilišne i akademske zajednice predstavlja jedan od različitih načina njihova javnog djelovanja. Kod članova akademske zajednice takve objave, radi njihova javnog ugleda i autoriteta, vrlo često se prenose i u klasičnim medijima i postaju dostupne puno široj javnosti, pa pozivanje na „privatnu sferu“ Povjerenstvo drži neutemeljenim. Budući da Kodeks u čl. 1. st. 1. propisuje da „[e]tički kodeks Sveučilišta u Zagrebu (u daljnjem tekstu: Etički kodeks) sadržava moralna načela i načela profesionalne etike kojima se u svom profesionalnom i javnom djelovanju trebaju ravnati nastavnici, znanstvenici, umjetnici i drugi zaposlenici na Sveučilištu u Zagrebu (u daljnjem tekstu: Sveučilište)“, Povjerenstvo utvrđuje da se etička načela i pravila Kodeksa odnose i na objave člana akademske zajednice u otvorenom dijelu privatnog mrežnog profila koje Povjerenstvo razumije kao javno komuniciranje, a time i javno djelovanje člana akademske zajednice.

Povjerenstvo je posebno razmatralo i činjenicu da je prof. Havel u svom pisanom komentaru u sklopu objave samo prenio mišljenje neimenovanog autora („Vele neki promatrači: '[citati]'"") i nije autor citiranog iskaza. Kako je citirani dio komentara evidentno izrečen u privatnoj sferi, a upravo ga je prof. Havel učinio javnim objavom na društvenoj mreži, Povjerenstvo smatra da u sferi javnog komuniciranja odgovornost za objavu snosi prof. Havel. Iz cjelokupnog konteksta objave je vidljivo da je citirani komentar objavljen ne da bi se prof. Havel od njega javno distancirao, osudio ga ili kritizirao, niti da bi povodom toga započeo javnu raspravu o izrečenom, već da bi ga javno afirmirao i izrazio svoje slaganje s komentatom. Iz očitovanja prof. Havela proizlazi da je to napravio iz razloga što je u komentaru vidio posebnu satiričnu vrijednost. Zbog svega navedenog Povjerenstvo je usvojilo stav da, u opisanim okolnostima, u pogledu javnog komuniciranja, a time i javnog djelovanja člana akademske zajednice,

odgovornost za prenošenje izrečenog iz sfere privatne komunikacije u sferu javne komunikacije leži na onome tko iskaz objavljuje, bez obzira na izvorno autorstvo.

Obrazloženje o meritumu Mišljenja

Povjerenstvo smatra da je prof. Havel svojim komentaram o gospođi Maji Sever u sklopu sporne objave povrijedio pravilo iz čl. 11.1. o diskriminaciji kao neprihvatljivom ponašanju člana sveučilišne i akademske zajednice. Članak glasi: „U skladu s načelima iz čl. 4. do 10. Etičkog kodeksa, nedopustiv je svaki oblik neposredne i posredne diskriminacije temeljen na religiji, etničkoj i nacionalnoj pripadnosti, rasi, spolu, spolnoj orijentaciji, životnome stilu, imovinskom stanju, podrijetlu, obiteljskom i bračnom statusu, trudnoći, obiteljskim obvezama, godinama, invalidnosti, tjelesnom izgledu, političkom opredjeljenju i zdravstvenom stanju.“

Diskriminacija gospođe Sever je počinjena po osnovi tjelesnog izgleda. Diskriminacija je počinjena u sferi javne komunikacije u obliku diskriminatornog govora ili tona govora. Javno komentiranje estetike tjelesnog izgleda neke osobe u kontekstu koji ničim ni izdaleka ne upućuje ni najmanju opravdanost takvog komentara Povjerenstvo smatra općenito nepristojnim i neprimjerenim. Riječ je o komunikaciji koja ide *ad hominem*, na osobu, kritizirajući njezine osobne karakteristike, a ne njezino djelovanje, ponašanje ili stavove. Osim što je riječ o uvredljivom govoru, riječ je o govoru koji omalovažava i ponižava osobu na koju se odnosi. Krajnji cilj takvog govora je diskreditacija osobe kao jednake i ravnopravne ostalima u komunikaciji ili društvu i, konačno, diskvalificiranje osobe iz javne komunikacije. Povjerenstvo smatra da je prof. Havel, kao sveučilišni nastavnik ali općenito i kao građanin, imao puno pravo i slobodu komentirati i kritički propitivati profesionalni rad, društveni angažman ili političke stavove gospođe Maje Sever kao javne osobe, ili sve to zajedno. Nadalje, Povjerenstvo procjenjuje da je prof. Havel, kao dugogodišnji istraživač i sveučilišni nastavnik bio sposoban, ili je trebao imati tu sposobnost, argumentirano komentirati djelovanje gospođe Maje Sever, a, u svakom slučaju, kao član akademske zajednice, prilikom komentiranja bio je etički obavezan tako postupiti. Umjesto toga prof. Havel je odabrao način komunikacije koja ide ispod svake razine javne komunikacije člana akademske zajednice.

Povjerenstvo, nadalje, smatra da je prof. Havel svojom objavom na isti način počinio diskriminaciju gospođe Sever i po osnovi spola. Riječ je o zajedničkom efektu diskriminacije po dvije osnove: tjelesnog izgleda i spola. U pozadini komentiranja estetike tjelesnog izgleda žene u javnoj komunikaciji, a posebno u kontekstu koji s time nije povezan, obično stoji stav da je najvažnija funkcija žena u društvu da budu lijepe, čime ih se reducira na njihov tjelesni izgled. To objašnjava i zašto Povjerenstvo smatra da je prof. Havel svojom objavom uvrijedio i ponizio gospođu Sever. Time prof. Havel nije samo počinio diskriminaciju prema gospođi Sever, već je posredno diskriminirao i cijelu društvenu skupinu žena. Na koncu, ravnopravnost spolova, osim što je iskazana u načelima i pravilima Kodeksa, jedna je od temeljnih ustavnih vrednota Republike Hrvatske, navedena u čl. 3. Ustava Republike Hrvatske.

Povjerenstvo drži važnim naglasiti da gornje obrazloženje ne znači da je prof. Havel svojom objavom počinio diskriminaciju prema gospođi Sever njezinim stavljanjem u nepovoljniji položaj po osnovi spola i tjelesnog izgleda unutar sustava raspodjele „stvarnih“ prava i resursa, poput radnih prava ili profesionalnog napredovanja. On nije ni bio u poziciji moći prema gospođi Sever koja bi mu to omogućila. Također, Povjerenstvo nije našlo elemenata za zaključak da je cilj objave bio poticati takvu daljnju diskriminaciju prema gospođi Sever. Diskriminacija je počinjena isključivo u sklopu javne komunikacije povredom dostojanstva osobe diskriminatornim govorom odnosno tonom govora kojim je jedan član akademske zajednice drugu javnu osobu neopravdano stavio u nepovoljan položaj po

osnovi spola i tjelesnog izgleda. Povjerenstvo smatra da se takvo postupanje u javnom komuniciranju, kad je riječ o članu akademske zajednice, a napose znanstveniku i sveučilišnom nastavniku, ne može etički opravdati.

Iz gornjeg obrazloženja logički proizlazi da je prof. Havel svojom objavom posredno povrijedio i načelo jednakosti i pravednosti Kodeksa iz čl. 7.1. „Svaki član sveučilišne zajednice treba se ponašati u skladu s načelom jednakosti i pravednosti na način koji isključuje svaku diskriminaciju, zlostavljanje, uznemiravanje ili iskorištavanje ...“, u dijelu u kojem njegova objava nije isključivala diskriminaciju.

Nadalje, neprimjereni, uvredljiv, omalovažavajući i ponižavajući govor o drugoj osobi u objavi prof. Havela, s ciljem diskreditacije i diskvalifikacije sugovornika ili člana društva u javnosti, pri tome diskriminatoran po osnovi spola i tjelesnog izgleda, sušta je suprotnost etičkom načelu iz čl. 9.1. Kodeksa prema kojem „... [u] svojem djelovanju članovi akademske zajednice slijede načela objektivnosti, nepristranosti, razboritosti, korektnosti, dijaloga i tolerancije“, na temelju čega Povjerenstvo utvrđuje da je prof. Havel spornom objavom povrijedio i načelo profesionalnosti iz čl. 9.1. Kodeksa.

Također, čl. 9.4. Kodeksa propisuje da „[v]erbalna i neverbalna komunikacija članova akademske zajednice treba biti u skladu s njihovim zadaćama i ulogom u zajednici“. Povjerenstvo smatra da je uloga i odgovornost sveučilišnog nastavnika i znanstvenika u zajednici, pored ostaloga, u tome da svojim stručnim autoritetom i profesionalnim javnim ugledom doprinosi javnim raspravama u društvu koje se temelje na nepristranosti i racionalnoj argumentaciji, uz maksimalno uvažavanje sugovornika i ostalih članova zajednice. Grubi verbalni *ad hominem* nasrtaji na druge osobe, u široj društvenoj zajednici mogu dovesti do opravdane sumnje u profesionalnost nositelja društveno izrazito važnih procesa znanstvenog istraživanja i visokoškolskog podučavanja, što posljedično smanjuje javno povjerenje u institucije i sustav znanosti i visokog školstva. U vezi s tim važno je citirati dio čl. 9.3. Kodeksa: „[o]d svih članova akademske zajednice očekuje se djelovanje u duhu zajedničkih ciljeva te sudjelovanje u izvansveučilišnim djelatnostima koje neće biti u sukobu s njihovim profesionalnim obvezama na Sveučilištu odnosno njegovoj sastavnici niti štetiti tim obvezama, kao ni ugledu Sveučilišta“. Povjerenstvo smatra da je prof. Havel svojom objavom doveo u pitanje svoj osobni stručni i profesionalni ugled u javnosti, a samim time naštetio i ugledu Sveučilišta u cjelini. Time je povrijedio načelo profesionalnosti iz čl. 9.4., a posebno vezano za dio čl. 9.3. Kodeksa.

Povjerenstvo je, konačno, provjeravalo mogućnost da je spornom objavom prof. Havel povrijedio i odredbu čl. 27.2.G. Kodeksa o odgovornosti prema sveučilišnoj zajednici koja glasi: „U tom smislu ne odobrava se ... G. korištenje imenom ili logotipom Sveučilišta za privatne djelatnosti kako bi se neopravdano stvorio dojam sveučilišnoga autoriteta“. Povjerenstvo u spornoj objavi nije našlo elemente koji bi ukazivali na to da se prof. Havel na bilo koji način pozivao na svoj sveučilišni autoritet. Činjenica da je prof. Havel u dijelu javnosti prepoznat kao sveučilišni nastavnik Fakulteta političkih znanosti ne može se tumačiti u smislu svjesnog i namjernog korištenja imena Sveučilišta za stvaranje dojma sveučilišnog autoriteta u konkretnom slučaju. Također, polazeći od prava sveučilišnog nastavnika da se i izvan sfere svoje profesije predstavlja svojim pozivom, titulom, zvanjem ili institucionalnom afilijacijom, opće korištenje tog prava ne može se tumačiti kao svjesno i namjerno korištenje institucije za stvaranje dojma sveučilišnog autoriteta u konkretnom slučaju. U tom smislu, Povjerenstvo je zaključilo da prof. Havel svojom objavom nije povrijedio čl. 27.2.G. Kodeksa.

Promicanje etičnog ponašanja i vrijednosti Kodeksa

Povjerenstvo je svjesno da je slučaj sporne objave prof. Havela već do sada potaknuo niz reakcija i rasprava, kako unutar sveučilišne javnosti, tako i u općoj javnosti. Povjerenstvo stoga koristi ovu priliku da pozdravi one reakcije i rasprave o slučaju koje potiču argumentiranu raspravu o slobodi izražavanja, napose u akademskom svijetu, ali i granicama te slobode i etičke odgovornosti članova sveučilišne zajednice. Povjerenstvo je uvjeren da pitanje slobode izražavanja i granica te slobode nikad do kraja neće biti riješeno i upravo zbog toga vidi posebnu vrijednost u održavanju stalne javne rasprave o tom pitanju, kako načelne tako i povodom pojedinih slučajeva. Iz tog razloga, kao i zbog daljnjeg promicanja etičnog ponašanja i vrijednosti sadržanih u Kodeksu, Povjerenstvo ima potrebu povodom ovog slučaja o kojem smo dali konkretno mišljenje ukazati i na sljedeće načelne stvari.

Sloboda mišljenja i izražavanja misli temeljna je vrijednost svake demokratske političke zajednice. To se odnosi i na Republiku Hrvatsku čiji Ustav u čl. 38. jamči tu slobodu svim članovima zajednice. Sloboda izražavanja mišljenja ujedno je i temeljna pretpostavka znanstvenog, nastavničkog i uopće akademskog rada i vrijednost posebno naglašena u Kodeksu u čl. 4.-6. i čl. 8. Niti jedna sloboda, pa tako ni sloboda izražavanja, pri tome, nije apsolutna. Ograničena je odgovornošću za izgovorenu ili napisanu riječ u odnosu na druge članove zajednice. Članovi sveučilišne i akademske zajednice u korištenju slobode izražavanja imaju dodatnu etičku odgovornost, veću od ostalih članova političke zajednice. Isto tako, unutar sveučilišne zajednice etička odgovornost znanstvenika i nastavnika u korištenju slobode govora veća je nego odgovornost ostalih članova sveučilišne zajednice. Ta odgovornost se ne odnosi samo na domenu profesionalnog rada, već i na javno djelovanje, a napose javnu komunikaciju znanstvenika i nastavnika. Pojačana etička odgovornost za izgovorenu ili napisanu riječ znanstvenika i nastavnika proizlazi iz barem dviju osnova.

Prvo, biti znanstvenik i sveučilišni nastavnik nije samo zaposlenje već prvenstveno poziv. Poziv je uobičajeno nešto čemu je pojedinac do kraja posvećen i što bitno određuje i druge aspekte njegova života. Pored zakonima i drugim aktima propisanih pravila, znanstvenici i sveučilišni nastavnici se u svojoj profesiji i obavljanju posla vode i nizom nepisanih pravila i običajnosti, usvojenih tijekom akademske socijalizacije, od kojih su mnoga etičke prirode. Znanstvenik i sveučilišni nastavnik ostaje podložan etičkim načelima i pravilima svoga poziva i u svome javnom djelovanju i kad ono nije izravno povezano s njegovim ili njezinim profesionalnim radom.

Drugo, šira društvena zajednica na određeni način je „ovlastila“ znanstvenike i sveučilišne nastavnike da budu nositelji iznimno važnih društvenih procesa u modernom svijetu – znanstvenog istraživanja i podučavanja. Time im je priznala njihovo ulaganje u obrazovanje i karijeru, njihova akademska postignuća i stručni i profesionalni autoritet i iskazala puno povjerenje da svoju profesiju obavljaju u najboljem interesu društva poštujući etička i druga načela i pravila svoga poziva. Znanstvena i sveučilišna zajednica, pri tome, uživa visoku autonomiju u određivanju pristupa i načina na koji će provoditi istraživanje i podučavanje, kao i regulirati unutarnje odnose.

Iz tih osnova proizlazi i širi društveni ugled i svojevrsni autoritet znanstvenika i sveučilišnog nastavnika u društvu. Iz istih osnova proizlazi i posebna odgovornost znanstvenika i sveučilišnih nastavnika da u svome profesionalnom radu, ali i svojim javnim djelovanjem, potvrđuju taj društveni ugled i ulogu koju im je društvena zajednica dodijelila. Time ujedno štite i javni ugled znanstvenih i sveučilišnih institucija i sustava znanosti i visokoškolskog obrazovanja u cjelini. Javni ugled znanstvenika, sveučilišnog

nastavnika i institucija znanosti i obrazovanja nije vrijednost po sebi; vrijednost je u tome što se i na taj način opravdava povjerenje šire društvene zajednice u znanstveno-obrazovni sustav i njihove sudionike. Svaki put kada član sveučilišne zajednice u javnoj komunikaciji povrijedi etiku svoga poziva ili bude „ispod razine“ očekivanja s obzirom na dodijeljenu društvenu ulogu, šira javnost može izraziti opravdanu sumnju u način na koji se općenito obavlja profesija istraživanja i podučavanja, što neminovno smanjuje povjerenje društva u sustav znanosti i obrazovanja i njihove nositelje.

Pored ovih općih načelnih odnosa slobode i odgovornosti članova sveučilišne zajednice, koji se Povjerenstvu čine toliko jednostavnim i bjelodanim da ih ponekad zaboravimo, pa ih nije zgoroga ponoviti, Povjerenstvo je ovim Mišljenjem u konkretnom slučaju predložilo i konkretne interpretativne standarde u tretmanu pojedinih oblika javnog komuniciranja znanstvenika i sveučilišnih nastavnika. Tako je utvrdilo, prvo, da se objave na otvorenim dijelovima privatnih mrežnih profila imaju smatrati sudjelovanjem člana akademske zajednice u javnom komuniciranju, a time i njegovim ili njezinim javnim djelovanjem, bez obzira na stupanj povezanosti objavljenih sadržaja s profesionalnim dijelom obavljanja svog poziva. Smatramo, naime, da brze tehnološke promjene kojima smo izloženi u suvremenim sustavima i načinima komuniciranja traže i prilagodbu u definiranju onoga što jest, a što nije javni govor. Drugo, Povjerenstvo je u konkretnom slučaju odgovornost za objavljivanje sadržaja kojem su autori drugi pojedinci i koji je izrečen u privatnoj sferi, tj. prenošenje tuđih mišljenja iz privatne u javnu sferu komuniciranja, u kontekstima u kojima takvo prenošenje ima jasnu funkciju javne afirmacije i izražavanja slaganja s prenesenim sadržajem, leži na članu akademske zajednice koji je sadržaj učinio javnim, bez obzira na stvarno autorstvo. Povjerenstvo pozdravlja svaku daljnju raspravu unutar sveučilišne zajednice i šire o ovdje predloženim standardima definiranja i etičkog tretiranja pojedinih ponašanja članova akademske zajednice, a posebice znanstvenika i sveučilišnih nastavnika.

S poštovanjem,

predsjednik Etičkog povjerenstva
prof. dr. sc. Goran Čular

Dostaviti:

1. Naslovu
2. Izv. prof. dr. sc. Borisu Havelu
3. Etičkom savjetu Sveučilišta u Zagrebu (službenom poštom)
4. Članovima Etičkog povjerenstva (elektroničkom poštom)
5. Arhivi